

УДК 796:005.32]-057.875-045.25

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-189-148-152

МАЛАХОВА Жанна Володимирівна –

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,

завідувач кафедри фізичного виховання

Донецького національного медичного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1199-0973>

e-mail: zhanna.koval.11@gmail.com

БЕЛКОВА Тетяна Олександрівна –

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри фізичного виховання

Донецького національного медичного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9357-8941>

e-mail: belkovato@ukr.net

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Фізичне виховання в освітньому процесі вищих освітніх закладів, як складова загальної системи освіти, передбачає забезпечення основи та розвитку здоров'я, комплексного підходу до формування розумових і фізичних якостей особистості, вдосконалення фізичної працездатності, підготовку до активного життя і майбутньої професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості та оптимізації процесу навчання з використанням різноманітних засобів і форм фізичного вдосконалення [4, с. 3].

Акцентування на формуванні здорового способу життя для здоров'язбереження молоді зумовлено тим, що саме в молоді роки відбувається сприйняття певних норм та зразків поведінки, накопичення відповідних знань та вмінь, усвідомлення потреб і мотивів, визначення ціннісних орієнтацій, інтересів та уявлень [2, с. 10].

Сучасною проблемою побудови освітнього процесу в університеті є формування зацікавленого ставлення студентів до дисципліни «фізичне виховання». У фізичному вихованні, проблема мотивації до занять фізичними вправами досі залишається недостатньо вивченою, на практиці не вистачає конкретних рекомендацій і розробок.

У зв'язку з низькою мотивацією до занять фізичною культурою серед сучасної студентської молоді, виникає необхідність пошуку шляхів підвищення цієї мотивації і висвітленні досвіду її упровадження в освітньому процесі медичного університету й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і

публікацій. В сучасних умовах розвитку вищої освіти фізична культура та спорт мають вагоме соціально-економічне значення для суспільства в цілому та окремого студента зокрема. Майбутня професійна діяльність кожного фахівця вимагає певного розвитку фізичних якостей, професійно необхідних фізичних умінь. Одним із найважливіших завдань фізичного виховання у вищому закладі освіти є забезпечення формування необхідного рівня фізичного розвитку студента. Вирішення цього завдання не може бути достатньо ефективним без подальшого вдосконалення системи фізичного виховання, без вивчення проблем мотивації до систематичних самостійних занять з фізичного виховання.

Позитивну мотивацію студентів, взаємозалежність зовнішніх і внутрішніх умов розвитку особистості та мотиваційну сферу досліджували Б. Ананьєв, А. Леонтьєв, В. Мясіщев, Т. Плачинда, В. Радул, С. Рубінштейн, С. Собко, І. Шостак та інші. Про зміни у розвитку і формуванні мотивації йдеться у роботах В. Вілюнаса, Д. Ельконіна, Г. Костюка, Ю. Орлова, Д. Пятницької, А. Турчака, Т. Шамової, Ю. Шарова, П. Якобсона. Джерела мотивації розглянуто у працях В. Асєєва, І. Джидаряна, С. Занюка, О. Ковальова, Ю. Кулюткіна, В. Мерліна, Г. Сухобської та інших.

Із зарубіжних вчених проблему мотивації досліджували Ж. Аткинсон, М. Дауголл, К. Левін, А. Маслоу, Ж. Нюттен, П. Фресс, Х. Хекхаузен та інші [3, с. 2].

Загалом мотивація є однією з фундаментальних проблем у педагогіці та педагогічній психології, саме тому в багатьох наукових працях вітчизняні й зарубіжні

науковці досліджують саме мотивацію та мотив.

Незважаючи на численні дослідження в цій галузі, вказана проблема залишається не повністю розкрита.

Мета статті – на основі проведеного анкетування визначити мотивацію до занять фізичною культурою і спортом й цінностей здоров'я серед студентів Донецького національного медичного університету, виявити проблемні аспекти, окреслити актуальні питання та шляхи вдосконалення системи фізичного виховання студентської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для реалізації зазначеної мети необхідно виховувати у студентів прагнення до оволодіння уміннями і навичками збереження і зміцнення здоров'я, психологічного благополуччя, розвитку фізичних якостей, здібностей і властивостей особистості [1, с. 230].

Особливості сучасних умов життя, стрімкий розвиток технологічного прогресу, модернізація навчальних і трудових процесів, різке зростання обсягів інформації, проблеми з екологією навколишнього середовища, перевага шкідливих звичок на протигагу здоровому способу життя – все це негативно впливає на організм студентської молоді [5, с. 7].

Відсутність науково обґрунтованих навчальних програм, вимог до рухової активності студентів є значним гальмівним фактором в оптимізації фізкультурно-спортивної роботи серед студентів. Зниження обсягу рухової активності студентів негативно позначається на показниках їх фізичного стану, у зв'язку із чим особливої уваги набувають питання формування, збереження та зміцнення здоров'я студентів вищих закладів освіти [8, с. 5].

Саме регулярні заняття фізичною культурою і спортом мають забезпечити досягнення необхідного рівня розвитку фізичних якостей, тобто придбання певного рівня тренуваності. Цього можна добитися тільки тоді, коли викладач з фізичного виховання спрямує свою діяльність на формування у студентів, насамперед, позитивної мотивації до занять фізичною культурою і спортом, що передбачає врахування інтересів студентів. Необхідно виявляти найбільш бажані ними види рухової активності, а також за допомогою засобів і методів фізичного виховання виробити у студентів зацікавленість до занять фізичною культурою.

Сформувати у студентів потребу до занять фізичною культурою та спортом – одне з першочергових завдань, яке постає перед фізичним вихованням у виші. Більша кількість студентів не проявляє великого інтересу до занять фізичною культурою або не хоче займатися взагалі. Серед них домінує низький рівень обізнаності у питаннях, що стосуються здоров'я, профілактики захворювань. Багато студентів першого курсу мають незадовільну фізичну підготовленість, у них немає потреби в заняттях спортом, прагнення і вміння поліпшити фізичний статус, відсутня фізкультурна грамотність [6, с. 112].

Важливою умовою успішного навчання і подальшої професійної діяльності є підтримка працездатності і здорового стану завдяки фізичному вихованню. Фізичне виховання – це двосторонній процес, в якому бере участь, з одного боку, викладач, який прагне навчити, а з іншого – студент, котрий повинен виявити бажання вчитися. Кваліфікований спеціаліст повинен мати високий рівень професійної і фізичної культури, що забезпечить повноцінну фахову діяльність в умовах сучасного суспільства [9, с. 112].

Оптимізація освіти у вищій школі передбачає цілеспрямоване формування у молоді позитивного ставлення до фізкультурної діяльності. Мотивація залучення студентської молоді до занять фізичною культурою, як і будь-який її вид, є системною та характеризується спрямованістю, стійкістю та динамічністю. Домінувати в ній можуть або внутрішні мотиви, які пов'язані зі змістом спортивної діяльності, її виконанням, або широкі соціальні мотиви [7, с. 23].

Ці теоретичні положення були експериментально перевірені в процесі педагогічного дослідження. Для визначення рівня розвитку позитивної мотивації для зміцнення особистого здоров'я засобами фізичної культури на констатувальному етапі нами було проведено анкетування та тестові завдання для визначення рівня сформованості знань з фізичної культури, як основи формування стійкої мотивації до зміцнення особистого здоров'я. Зміст анкетування передбачав з'ясувати думку студентів про особисте здоров'я, їхнє ставлення до дисципліни «Фізичне виховання» й інтерес до використовуваних інноваційних форм і змісту занять з фізичного виховання. В анкеті містилися напівзакриті запитання, що дозволило респондентам, як вибирати з

поміж представлених варіантів відповідей, так і висловити свою власну точку зору на те чи інше запитання. В опитуванні брали участь студенти Донецького національного медичного університету у місті Кропивницький, 180 респондентів I-II курсів медичного і стоматологічного факультетів.

Основна мотивація студентів Донецького національного медичного університету до занять фізичною культурою, як свідчать анкетні відповіді, це, передусім, – «необхідність отримання заліку», яка домінує у юнаків і дівчат. Мотив «розвиток фізичних якостей» у юнаків переважає над показниками дівчат; «зміцнення особистого здоров'я» у юнаків складає – 31%, у дівчат – 49%; «цікаве проведення вільного часу», на жаль – один з останніх факторів мотивації студентів до занять фізичними вправами.

Так, серед причин, які заважають студентам займатися фізичними вправами, на їхню думку це – відсутність бажання (лінь) – 38%, відсутність компанії – 19%, бажання відпочити з друзями (кафе, бар) – 33%. Тобто причини недбалого ставлення до свого здоров'я досить багатогранні, які спостерігаються у байдужому та невідповідальному ставленні до занять фізичними вправами. Особливо це простежується у студентів I-го курсу (59% юнаків і 38% дівчат). На другому курсі цей відсоток збільшується. Причини, які обмежують студентів у заняттях фізичною культурою, як свідчать відповіді анонімних анкет, це – брак часу й одноманітність занять, а також особиста недисциплінованість студентів.

Хоча значна частина студентів і вказують на те, що займаються різноманітними видами рухової діяльності у вільний від навчання час, однак, ці заняття зазвичай носять нерегулярний та епізодичний характер. На I-II курсі кількість студентів, які займаються регулярно лише 38% юнаків та 25% дівчат. Більшість студенток, відвідує у позанавчальний час заняття епізодично – 48%, тоді як 35% юнаки. Систематично відвідують заняття з різними видами рухової діяльності у позанавчальний час 15% – дівчата та 17% – юнаки, випадково 12% – дівчата і 10% – юнаки.

Щодо занять фізичною культурою та спортом поза університетом, то анкетування показало, що 50% досліджуваних студентів відвідують спортивні секції. Близько половини студентів, а саме: 52% юнаків обирають заняття у секціях з різних видів

спорту поза межами навчального закладу. Також високою популярністю користуються самостійні заняття вдома або на вулиці 25% студентів юнаків обрали таку відповідь. На нашу думку, саме така форма більш доступна для організації занять. Заняттям у секціях з різних видів спорту на базі вищого навчального закладу віддають перевагу 13% юнаків.

Серед дівчат лідируючу позицію займають самостійні заняття фізичними вправами 47%. На відміну від юнаків великою популярністю користуються заняття у фітнес клубах 21%.

Самостійні заняття не потребують зайвих матеріальних витрат, спеціального інвентарю та витрати значного терміну часу. Зазвичай, студенти займаються на вуличних спортивних майданчиках, які знаходяться неподалік від місця їх проживання.

Високий рейтинг занять у спортивних секціях пояснюється, на нашу думку, усвідомленням студентами-медиками необхідності мати і підтримувати високий рівень фізичного та психічного здоров'я.

Урізноманітнення занять з фізичного виховання відбувалося за рахунок впровадження ігрового та змагального методів навчання при проведенні практичних занять з навчальної дисципліни «Фізичне виховання». Ми поєднали ці методи і проводили різноманітні ігри у формі змагань. Як один з найдієвіших засобів розвитку мотивації майбутніх медиків до зміцнення особистого здоров'я нами було обрано рухливі ігри. Вони були запропоновані як в підготовчій, так і в основній та заключній частинах заняття, і мали різну спрямованість.

На основі проведення занять засобами ігрових технологій зі студентами медичного вищу експериментальної групи високий рівень сформованості позитивної мотивації до зміцнення особистого здоров'я покращився на 8,9%, середній на 5,6%, а низький знизився на 14,5%, що свідчить про дієвість запропонованої методики (див. табл. 1).

Впровадження в освітній процес студентів-медиків комплексу ігрових технологій наразі має достатню перевагу перед іншими засобами проведення занять з фізичного виховання і перебуває на вищому щаблі їх інтересів. Тому, використання даної методики сприятиме оптимальному вирішенню проблеми мотивації майбутніх фахівців та підвищило якість підготовки.

Таблиця 1

Порівняльні показники рівнів сформованості позитивної мотивації студентів до зміцнення особистого здоров'я засобами фізичної культури після впровадження ігрового та змагального методів навчання

Рівні	На початку експерименту		Після впровадження методики		Показник покращення
	кількість	%	кількість	%	
Високий	46	51,1	54	60,0	+ 8,9
Середній	28	31,1	33	36,7	+5,6
Низький	16	17,8	3	3,3	- 14,5

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Отже, формування у студентської молоді позитивної мотивації на активну підтримку особистого здоров'я протягом життя, завдяки фізичній культурі і спорту є одним із шляхів, здатних певною мірою забезпечити її здоровий спосіб життя.

Перспективи подальших досліджень полягають у використанні сучасних технологій щодо залучення студентів до фізично активного життя.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Белкова Т. О. Підготовка студентів вищих медичних закладів до формування особистого здоров'я засобами фізичної культури: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. О. Белкова. Кропивницький, 2018. 316 с.
2. Дубогай О. Д. Фізичне виховання і здоров'я: навч. посібник / О. Д. Дубогай, Н. Н. Завидівська та ін. К. : УБС НБУ, 2012. 270 с.
3. Міхеєва Л. В. Формування мотивації вивчення педагогічних дисциплін майбутніми вчителями праці і професійного навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Міхеєва. Вінниця, 2005. 19 с.
4. Попелюк М. В. Аспекти формування знань про здоровий спосіб життя у студентської молоді [Електронний ресурс] М. В. Попелюк. – 2015. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com/17PM2015/Pedagogica/4195116.doc.htm>.
5. Пятницька Д. В. Розвиток фізичних здібностей студенток вищих навчальних закладів засобами аеробіки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Д. В. Пятницька. Харків, 2017. 22 с.
6. Римар О. Фізична культура в ієрархії цінностей сучасного студента / О. Римар, О. Куценко // Молода спортивна наука України. 2011. №15. Т. 2. С. 211–216.
7. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / Л. П. Сущенко. К, 2003. 650 с.
8. Фурман Ю. М. Корекція аеробної та анаеробної лактатної продуктивності організму молоді біговими навантаженнями різного режиму : автореф. дис. ... д-ра біол. наук : 03.00.13 / Ю. М. Фурман / К., 2003. 20 с.

9. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Ч. 1. / Б. М. Шиян. Тернопіль : Навчальна книга; Богдан, 2008. 272 с.

REFERENCES

1. Belkova, T. O. (2018). *Pidgotovka studentiv vyshich medychnykh zakladiv do formuvannya osobystogo zdorov'ya zasobamy fizychnoiy kultury*. [Preparation of students of higher medical institutions for formation of personal health by means of physical culture]. Kropyvnytskyi.
2. Dubohay, O. D. (2012). *Fizychne vykhovannya i zdorov'ya: navch. Posibnyk*. [Physical education and health: study. manual]. Kiev.
3. Mikheeva, L. V. (2005). *Formuvannya motyvatsiyi vyvchennya pedahohichnykh dystyplin maybutnimy vchytelyamy pratsi i profesiynoho navchannya*. [Formation of motivation of studying pedagogical disciplines by future teachers of work and vocational training]. Vinnitsa.
4. Popelyuk, M. V. (2015). *Aspekty formuvannya znan' pro zdorovyiy sposib zhyttya u student-s'koyi molodi*. [Aspects of formation of knowledge about healthy lifestyle in student youth]. Kiev.
5. Pyatnitskaya, D. V. (2017). *Rozvytok fizychnykh zdibnostey studentok vyshchyykh navchal'nykh zakladiv zasobamy aerobiky*. [Development of physical abilities of students of higher educational establishments by means of aerobics]. Kharkiv.
6. Rimar, O. (2011). *Fizychna kul'tura v iyerarkhiyi tsinnostey suchasnoho studenta*. [Physical culture in the hierarchy of values of the modern student]. Kiev.
7. Sushchenko, L. P. (2003). *Teoretyko-metodolohichni zasady profesiynoi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannya ta sportu u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh*. [Theoretical and methodological principles of professional training of future specialists of physical education and sports in higher educational establishments]. Kiev.
8. Furman, Yu. M. (2003). *Korektsiya aerobnoyi ta anaerobnoyi laktatnoyi produktyvnosti orhanizmu molodi bihovymy navantazhenyamy riznoho rezhymu*. [Correction of aerobic and anaerobic lactate productivity of the organism of young people by running loads of different regime]. Kiev.
9. Shiyani, B. M. (2008). *Teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannya shkolyariv*. [Theory and methods of physical education of students]. Ternopol.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МАЛАХОВА Жанна Володимирівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання Донецького національного медичного університету.

Наукові інтереси: фізична культура різних груп населення, фізичне виховання студентів.

БЕЛКОВА Тетяна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту Донецького національного медичного університету.

Наукові інтереси: формування особистого здоров'я студентів засобами фізичної культури.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MALAKHOVA Zhanna Vladimirovna – Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor, Head of the Department of Physical Education of Donetsk National Medical University.

Circle of research interests: physical culture of different groups of the population, physical education of students.

BELKOVA Tetiana Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Physical Education and Sports of Donetsk National Medical University.

Circle of research interests: formation of students' personal health by means of physical culture.

Стаття надійшла до редакції 05.07.2020 р.

УДК 373.3.011.31

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-189-152-155

ПРИМА Дмитро Анатолійович –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи і педагогіки вищої школи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2102-9932>

e-mail: primar@ukr.net

ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ НУШ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В Україні тривають освітні реформи в контексті вимог Нової української школи (НУШ) – школи XXI століття, яка зумовлює необхідність кардинального переосмислення освітньої парадигми, створення проектно-життєвого простору, спрямованого на розвиток і саморозвиток компетентної, конкурентоздатної особистості, позаяк серед ключових компонентів формули нової школи вчителі-класоводи мають орієнтуватися, зокрема, на новий зміст освіти, «оснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві» [1].

Зауважимо, застосування компетентнісного підходу в НУШ передбачає не лише формування в учнів комплексу знань, але й вмінь і здатностей самостійно здобувати нові знання, переосмислювати інформацію, диференціювати й критично оцінювати знання, використовувати їх для розв'язання особистісно значущих завдань. Поза сумнівом, компетентісно спрямована освіта має і може стати провідною інноваційною домінантою сучасної модернізації через упровадження проектно-дослідницьких практик в освіту, згідно з якими сьогоднішній вчитель має бути дослідником, готовим до проектування,

відкритим до інновацій та творчості. При цьому перед учителем початкової школи постає завдання пошуку нових способів діяльності й забезпечення збалансованості між пошуковою та виконавською частиною навчальної роботи молодших школярів, найбільш «відкритих» до нових знань, допомогти їм стати творчою й інтелектуально розвиненою особистістю відповідно до нових життєвих тенденцій, що, вочевидь, актуалізує значущість проектно-дослідницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питання проектно-дослідницької діяльності не є абсолютно новою проблемою, оскільки її наукове осмислення ґрунтується на теоретично обґрунтованих ідеях щодо методу проектів і проектної технології (В. Зверева, В.Лазарев, М. Поташник, Г. Селевко та ін.), висвітленні проблем організації проектної (Т. Башинська, Л. Коваль, О. Онопрієнко, В. Тименко та ін.) та навчально-дослідницької діяльності в початковій школі (Т. Байбара, Н. Бібік, М. Вашуленко, Я. Кодлюк, О. Онопрієнко, О. Савченко та ін.), різних площин організації дослідницької діяльності учнів (В. Андреев, А. Савенков, А. Хуторской та ін.), в аспекті формування компетентностей (В. Андреев, В. Буряк, І. Зимня, А. Савенков, А. Хуторской та ін.). Однак